Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS STATISTIK.

STATISTISKE MEDDELELSER,

TREDIE RÆKKE, 2DET BIND.

UDGIVET AF DET STATISTISKE BUREAU.

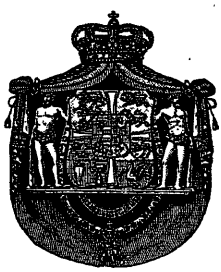

KJØBENHAVN.

BIANCO LUNOS KGL. HOF-BOGTRYKKERI.

1880.

I.

Høsten i Danmark

i Aaret 1878.

Siden Aaret 1875 har det statistiske Bureau aarlig udsendt Skemaer gjennem Amterne til samtlige By- og Sogneraad for at indsamle Oplysninger om Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land af de vigtigere Sæd- og Plantearter i hvert af Landets Sogne, og paa Grundlag af de saaledes indhentede Opgivelser i Forbindelse med de hvert 5te Aar foretagne Undersøgelser om det besaaede Areal samt de aarlige Kapitelstakster og de Priser, man forøvrigt har kunnet skaffe tilveje, har Bureauet foretaget en udførlig Beregning af det aarlige Høstudbyttes Størrelse og Værdi og offenliggjort denne Beregnings Hovedresultater. Imidlertid har Bureauet ogsaa lige fra dets Oprettelse i Aaret 1850 modtaget de aarlige skematiske Indberetninger, som fra tidligere Tid ere blevne indsendte fra Amtmændene om Udfaldet af den tilendebragte Høst i hvert af Landets Amter, idet der for hver enkelt Sæd- og Planteart anføres en Karakterbetegnelse (udmærket godt, meget godt, godt, temmelig godt, maadelig og slet), og paa Grundlag af disse Oplysninger udarbejdet en aarlig Beretning om Høstens Udfald til Indenrigsministeriet, som af dette forelægges for Hans Majestæt Kongen. Denne Beretning, der væsenlig har sin Interesse ved foreløbig, inden der endnu kan foretages en Beregning af Høstudbyttet i Tal, i store Træk at give en Fremstilling af saavel, hvorledes Høsten har stillet sig for hver enkelt Sæd- og Plantearts

Vedkommende i de forskjellige Hoveddele af Landet, som hvorvidt hele Landets Høst under Et kan antages at have været over eller under Middelhøst, vil her for Aaret 1878, ligesom det vil ske for Fremtiden, blive aftrykt sammen med den egenlige Beregning af Høstudbyttets Størrelse og Værdi, idet man formener, at det ikke vil være uden Interesse, at begge disse Undersøgelser om Høsten, der gjensidig udfylde og belyse hinanden, umiddelbart sammenstilles og samtidig forelægges for Almenheden.

Beretning om Høstens Udfald i Aaret 1878.

Ifølge de Beretninger, som fra Landets samtlige Amter ere indkomne til det statistiske Bureau, maa Udfaldet af Høsten i Aaret 1878 antages at have været meget tilfredsstillende saavel med Hensyn til Kornhøsten som til Høhøsten. Udbyttet af Høsten betegnes nemlig i saagodtsom alle Beretningerne med Hensyn til Kvantiteten som meget rigeligt og med Hensyn til Kvaliteten som meget vellykket, og saavel Avlen af Vintersæden som af Vaarsæden synes næsten overalt at have staat over en Middelhøst. Om Kvaliteten af Vintersæden udtale Beretningerne med en sjælden Enstemmighed, at den baade for Hvedens og Rugens Vedkommende saavel paa Øerne som i Jylland har været fortrinlig, da Indhøstningen for disse Sædarters Vedkommende i næsten hele Landet fandt Sted under gunstige Vejrforhold. Derimod fremhæve flere af Beretningerne, at Kvaliteten af Vaarsæden paa adskillige Steder er bleven mindre heldigt paavirket af Regnen, der i den sidste Uge af Avgust Maaned og i Begyndelsen af September Maaned forsinkede Indbjergningen af Vaarkornet, saa at Kornet derved tabte en Del i Udseendet. Det var fornemlig paa de større Ejendomme, at den vedholdende Regn fra den 25de Avgust til den 3die September foranledigede et ikke ubetydeligt Ophold under Indhøstningen, medens det i Reglen bedre lykkedes paa de mindre Gaarde at faa Sæden bragt i Hus i tør og sund Tilstand. Imidlertid maa det, i Modsætning til hvad der var

Tilfældet med Beretningerne om Høstens Udfald i Aaret 1877, særlig bemærkes, at alle de Beretninger, som udtale sig noget mere almindeligt om Udfaldet af Høsten i et eller andet Amt end ved blot at give Karakter-Betegnelser for Kvantiteten og Kvaliteten, yttre sig ganske anderledes enstemmig tilfreds med Udbyttet af Avlen i de paagjældende Amter i det Hele i Aaret 1878, end der endog kun tilnærmelsesvis kunde være Tale om for Aaret 1877. — I Beretningen fra Præstø Amt siges det saaledes, at «ligesaa vanskeligt som det var at give et paalideligt Billede af Høsten i Aaret 1877, ligesaa let er det at udtale sig om Høsten for Aaret 1878. Den har gjennemgaaende været af en usædvanlig fyldig og god Beskaffenhed og maa i det Hele, saavel hvad Kvantitet som hvad Kvalitet angaar, anses at staa langt over en Middelhøst.» — I Beretningen fra Maribo Amt hedder det: «Høsten maa efter min Formening betegnes som over et Middelaar, og, naar maaske undtages Aaret 1864, mindes jeg ikke noget Aar, hvori Høsten i sin Helhed betragtet har været bedre end iaar. Priserne synes vel at ville blive lavere end i de nærmest foregaaende Aar, men saa har til Gjengjæld i Reglen Foldene været flere og Kvantiteten større.» — I Beretningen fra Hjørring Amt yttres det, at de til Amtet indsendte Beretninger indskrænke sig saa godt som alle til at konstatere det gode Udfald af indeværende Aars Høst. — I Beretningen fra Aalborg Amt fremhæves det fra flere Steder i Amtet, at dette Aars Avl baade for Kornhøstens og for Høhøstens Vedkommende har været usædvanlig rig, og at Straaet er i tørre og sunde Varer bragt ind i de fyldte Lader, ligesom de fleste Gaarde bære Vidnesbyrd om, at Høstens Rigdom har været for stor til at kunne rummes i Laderne. — I Beretningerne fra Holbæk, Viborg, Aarhus og Ribe Amter udtales det ogsaa udtrykkelig, at Udbyttet af Høsten i de nævnte Amter maa anses for i det Hele at være over en Middelhøst.

Af Plantesygdomme er det i Særdeleshed den sædvanlige Sygdom blandt Kartoflerne, som synes at have gjort betydelig Skade. Den omtales i saagodtsom alle Beretningerne og siges næsten overalt endog at have været meget udbredt, hvortil Grunden formentlig maa søges i den stærke Regn i Eftersommeren. — I Beretningen

fra Viborg Amt omtales det derhos, at Hveden paa flere Steder i dette Amt led af Brand.

Ved Insektangreb synes fornemlig Bælgsæden paa de fleste Steder at have lidt betydelig Skade, idet flere af Beretningerne omtale, at Bladlus og Meldug have anrettet megen Ødelæggelse paa denne Sædart, og i Præstø Amts Beretning anføres det tillige, at Bladlusene i Vordingborg og Omegn ødelagde Meloner og Agurker. I enkelte andre Beretninger omtales det endvidere, at Oldenborrelarver flere Steder havde anrettet ikke ringe Skade, i Odense Amt paa Bælgsæden og tildels paa Byggen, i Viborg Amt paa Hveden, i Aarhus Amt paa Byggen og i Ringkjøbing Amt (i Sunds Sogn) paa Rugen.

Med Hensyn til de enkelte Sædarter tilføjes følgende Bemærkninger.

Hveden er den af alle Kornsorter, der har givet det bedste Udbytte, og saavel med Hensyn til Kvantiteten som med Hensyn til Kvaliteten maa Afgrøden af denne Sædart i det Hele antages at staa over en Middelhøst. I Beretningerne fra alle Øernes Amter er saaledes baade Kvantiteten og Kvaliteten betegnet som meget god. I Beretningerne fra Jyllands Amter er Kvantiteten i 6 Amter betegnet som meget god, i Aalborg og Randers Amter tildels som meget god og i Viborg Amt ligefrem som god, og Kvaliteten er ligeledes i Beretningerne fra 7 af Jyllands Amter betegnet som meget god og i de to andre Amter, Aalborg og Randers, tildels som meget god. Da som bekjendt Landets egenlige Hvedeegne findes paa Øerne, paa Lolland og Falster og i de sydlige Dele af Sjælland og Fyen, samt i den sydostlige Del af Jylland, i Aarhus og Vejle Amter, vidner det netop om et fortrinligt Udbytte af Hvedeavlen i 1878, at Beretningerne fra samtlige disse Amter, som nylig anført, betegne saavel Kvantiteten som Kvaliteten ubetinget som meget god, uden at der i denne Henseende fremsættes i Beretningerne fra disse Amter nogen Bemærkning om, at Afgrøden et eller andet Sted skulde være mindre vellykket. — I Beretningen fra Aarhus Amt bemærkes det derhos, at det gode Udbytte af denne Sædart maa tilskrives det heldige

Vejr i Sædetiden, den milde Vinter og den ringe Nattefrost i Foraaret, medens det dog tilføjes, at det i en enkelt Beretning hedder, at Hveden led meget ved det stormfulde og meget kolde Vejr i Dagene fra den 8de til den 12te Maj, ligesom det fra et andet Sted i det nævnte Amt omtales, at man der ikke havde faat Hveden ind, førend den stærke Regn i Eftersommeren indtraf, hvorved dens Kvalitet blev en Del forringet. — I Beretningen fra Randers Amt, hvor saavel Kvantiteten som Kvaliteten af Hveden er betegnet «tildels som meget god», siges det derimod udtrykkelig, at «Hveden var iaar, selv paa lettere, men veldrevne og godt gjødede Jorder, meget god». I Beretningen fra Viborg Amt udtales det, at Hveden ikke dyrkes meget i dette Amt, hvorhos det tilføjes, at den flere Steder led af Brand og Oldenborrelarver. — I Beretningerne fra Thisted, Aalborg, Ringkjøbing og Ribe Amter fremhæves det ogsaa, at Hvedens Dyrkning i disse Amter ikke er almindelig udbredt, men kun indskrænker sig til enkelte Egne.

Rugens Udbytte synes med Hensyn til Kvantiteten vel ikke overalt at være saa rigeligt som Hvedens, men ikke desto mindre kan det i det Hele taget antages ogsaa at staa noget over en Middelhøst, og Kvaliteten maa anses for næsten overalt at have været fortrinlig. Kvantiteten er i Beretningerne fra 5 af Øernes Amter betegnet ubetinget som meget god, i Svendborg og Kjøbenhavns Amter tildels som meget god og i Frederiksborg og Bornholms Amter ligefrem som god. I Beretningerne fra Jyllands Amter er den i de 3 Amter, Hjørring, Thisted og Aalborg, betegnet ubetinget som meget god, i de 3 Amter, Randers, Aarhus og Ringkjøbing, tildels som meget god, og i de 3 Amter, Viborg, Vejle og Ribe, ligefrem som god. Kvaliteten er derimod i saagodtsom alle Amterne betegnet som værende over det Almindelige, i Frederiksborg Amt endog som udmærket god, i Kjøbenhavns, Svendborg og Aalborg Amter som noget bedre end meget god, og i de øvrige Amter som meget god, — i Aarhus Amt dog i alt Fald tildels som meget god. — I Beretningerne fra Øernes Amter yttres der ingen særskilte Bemærkninger om Afgrøden af Rugen. I Beretningen fra Aarhus Amt fremhæves det derimod, at man i

dette Amt var gjennemgaaende tilfreds med Rugens Udbytte, om end med den Tilføjelse, at naar Udbyttet ikke er blevet endnu bedre, tilskrives dette i flere Beretninger Sædekornets daarlige Kvalitet og ugunstigt Vejr i Saatiden, hvorhos det fra en stor Gaard i Skanderborg-Egnen hedder, at Rugen led meget i Foraaret ved en ubekjendt Larves Angreb. — I Beretningen fra Randers Amt yttres det, at Rugen var, hvor dens Udsæd som Følge af det fugtige Vejr forsinkedes, mindre tæt, dog var Straaet langt og kraftigt og Kjærnen meget god. — I Beretningen fra Viborg Amt udtales det, at Rugsædens Nedlægning i forrige Aar var mindre heldig, da Udsæden tildels var spiret og Jorden for vaad, ligesom Planten led meget i Foraaret ved Kulde og Nattefrost. — I Beretningen fra Ringkjøbing Amt, hvor Rugen iøvrigt synes at have givet i det Hele et godt Udbytte, nævnes dog som Aarsager, der paa enkelte Steder have skadet dens Udvikling, dels den strænge Nattefrost i April og Maj Maaneder, dels Tørken, der undertiden bevirkede for tidlig Modning, hvorhos det yttres, at i Sunds Sogn i Hammerum Herred havde Oldenborrelarver gjort nogen Skade paa Rugen. — I Beretningen fra Aalborg Amt udtales det fra Hovedgaarden Randrup i Hellum Herred, at Rugen led af Storm i den sidste Uge af Juni Maaned, idet der paa udsatte Steder blæste en Del af, og mange Steder kunde denne Sædart ikke rigtig forvinde det vaade og kolde Efteraar 1877. — I Beretningen fra Ribe Amt bemærkes det udtrykkelig, at i dette Amt blev Rugen i Almindelighed overordenlig heldig indbjerget.

Byggen har med Hensyn til Kvantiteten givet et meget rigeligt Udbytte, der maa antages i det Hele at staa over en Middelhøst, hvorimod Kvaliteten snarest maa antages at være som i et godt Middelaar. Kvantiteten af denne Sædart er i Beretningerne fra Øernes Amter betegnet ubetinget som meget god i 7 Amter og tildels som meget god i de to Amter, Kjøbenhavns og Svendborg. Beretningerne fra Jyllands Amter er den ligeledes i 7 Amter betegnet ubetinget som meget god, i Aarhus Amt tildels som meget god og i Ribe Amt ligefrem som god. Kvaliteten er i Beretningerne fra Øernes Amter i 6 Amter betegnet ubetinget som

meget god, i Kjøbenhavns og Svendborg Amter tildels som meget god og i Bornholms Amt ligefrem som god. — I Beretningerne fra Jyllands Amter er Kvaliteten i 4 Amter betegnet ubetinget som meget god, i 4 andre Amter, nemlig Aalborg, Randers, Aarhus og Ringkjøbing, tildels som meget god og i Thisted Amt ligefrem som god. Grunden til, at Kvaliteten af Byggen saaledes i flere af Amterne baade paa Øerne og i Jylland ikke er betegnet som lige saa vellykket som Kvantiteten, maa efter hvad der yttres i Beretningerne fra forskjellige af Amterne, saasom Kjøbenhavns, Holbæk, Sorø, Præstø, Thisted, Aalborg, Viborg, Randers, Aarhus, Ringkjøbing og Ribe, søges deri, at den stærke Regn i Ugen fra den 25de August til den 3die September midt under Indbjergningen af Byggen bevirkede, at det Korn, som i den Tid henstod høstet paa Marken, tabte ikke lidet i Udseende og Godhed. — I Beretningen fra Aarhus Amt tilføjes det desuden, at i den vestlige Del af Amtet havde Oldenborrelarver anrettet betydelige Ødelæggelser paa Byggen. — Ogsaa i Beretningen fra Odense Amt yttres det, at paa enkelte Steder i dette Amt havde Oldenborrelarver i Foraaret tilføjet Byggen Skade. — I Beretningen fra Viborg Amt siges det derhos, at i en enkelt Egn i dette Amt var Bygavlen ringe, navnlig paa Grund af Orm. — I Beretningen fra Ringkjøbing Amt bemærkes, at det fra et enkelt Sted i dette Amt fremhæves, at den tidligst saaede Byg lykkedes bedst.

Havren maa antages at have givet et i det Hele rigeligt Udbytte, der med Hensyn til Kvantiteten synes at staa noget over en Middelhøst, medens Kvaliteten nærmest synes at svare til et godt Middelaars Afgrøde. Kvantiteten af denne Sædart er i Beretningerne fra Øernes Amter betegnet ubetinget som meget god i 8 Amter og i Kjøbenhavns Amt tildels som meget god. — I Beretningerne fra Jyllands Amter er den i 5 Amter betegnet ubetinget som meget god, i de tre Amter, Aalborg, Randers og Ringkjøbing, tildels som meget god og i Ribe Amt ligefrem som god. Kvaliteten af Havren er i Beretningerne fra Øernes Amter i 6 Amter betegnet ubetinget som meget god, i Kjøbenhavns og Svendborg Amter tildels som meget god og i Bornholms Amt ligefrem som

god. I Beretningerne fra Jyllands Amter er Kvaliteten i 5 Amter betegnet ubetinget som meget god, i de tre Amter, Aalborg, Randers og Ringkjøbing, tildels som meget god, og i Hjørring Amt ligefrem som god. — Bedømmelsen af Udbyttet af Havren falder saaledes i det Væsenlige sammen med Betegnelserne for Bygafgrøden, og i Beretningerne fra de fleste af de Amter, som have omtalt Regnens uheldige Indvirkning paa Byggen under Indbjergningstiden, findes ogsaa Bemærkning om, at Havrens Kvalitet ligeledes er bleven uheldig paavirket af Vejrliget under Indhøstningen. — I Beretningen fra Aarhus Amt gjøres der imidlertid opmærksom paa, at det i nogle til Amtet indkomne Beretninger hedder, at Havren er mindre stærk, og at den ikke fylder saa meget i Laden, som Byggen. — I Beretningen fra Ringkjøbing Amt udtales det ogsaa, at Havren i dette Amt synes at have givet noget mindre Udbytte end Byggen, hvorhos det antydes, at Havrens Udvikling var bleven trykket dels ved Kulden i Foraaret dels senere ved Tørke. Iøvrigt tilføjes det, at fra et enkelt Sted i Amtet var det fremhævet om Havren, ligesom anført ved Byggen, at den tidligst saaede Sæd har vist sig heldigst. Fra Hovedgaarden Ryssensten var det endelig bemærket, at medens Havren i Begyndelsen tegnede godt, blev den senere udtyndet ved gule Pletter, der formentlig vare fremkaldte ved Orm og Larver. — I Beretningen fra Præstø Amt omtales det vel ogsaa, at spiret Havre paa sine Steder i dette Amt ikke hørte til Sjældenhederne, men det siges tillige, at Frygten for at Vaarsædens Kvalitet skulde have taget betydeligere Skade ikke synes at have været grundet.

Bælgsæden kan ikke antages i det Hele at have givet en Middelhøst. Med Hensyn til Kvantiteten give nemlig Beretningerne fra Øernes Amter kun en mindre gunstig Betegnelse, idet den i Frederiksborg, Sorø, Præstø, Bornholms og Maribo Amter kun kaldes for temmelig god, i Svendborg tildels for god, i Kjøbenhavns, Holbæk og Odense Amter ligefrem for god. Derimod er den i Beretningerne fra Jyllands Amter betegnet i Hjørring og Thisted Amter som meget god, i Aalborg og Randers Amter tildels som meget god, i Viborg, Vejle og Ringkjøbing Amter ligefrem

som god, i Aarhus Amt tildels som god og alene i Ribe Amt kun som temmelig god. Med Hensyn til Kvaliteten betegnes den paa Øernes Amter i Sorø, Præstø og Maribo Amter kun som temmelig god, i Frederiksborg, Holbæk, Bornholms, Odense og Svendborg Amter ligefrem som god og i Kjøbenhavns Amt som noget over god. I Beretningerne fra Jyllands Amter er Kvaliteten i Hjørring Amt betegnet som meget god, i Randers og Ringkjøbing Amter som noget over god, i Thisted, Aalborg, Viborg, Vejle og Ribe Amter ligefrem som god, og i Aarhus Amt tildels som god. Det vil heraf være indlysende, at baade Kvantiteten og Kvaliteten er betegnet at have været heldigere i Jyllands Amter end i Amterne paa Øerne, hvad iøvrigt ogsaa var Tilfældet med Høsten i Aaret 1877. For Udbyttet i det Hele taget er det mindre heldige Udfald af Høsten for denne Sædart paa Øerne imidlertid af overvejende Betydning, da dens Dyrkning netop finder Sted i størst Omfang paa Lolland og Falster, i det sydlige Sjælland og det sydlige Fyen, hvorimod den i de fleste af Jyllands Amter kun er mindre udbredt. Som Grund til det mindre heldige Udfald af Høsten for Bælgsæden nævnes i de fleste af Beretningerne, at den har været stærkt angrebet af Bladlus og tildels af Meldug. Saadanne Insektangreb omtales nemlig i Beretningerne fra Sorø, Præstø, Maribo, Odense, Svendborg, Viborg, Aarhus, Ringkjøbing og Ribe Amter. I Beretningen fra Randers Amt omtales vel intet Insektangreb, men der siges, at da Bælgsæden modnedes noget sent iaar, foranledigede det indtraadte fugtige Vejr, at dens Kjærne var mindre god.

Boghveden har heller ikke givet noget heldigt Udbytte, da den netop i de Egne, hvor den er af størst Betydning, nemlig den midterste Del af Jylland, bedømmes mindst gunstigt. I Randers, Aarhus og Aalborg Amter er Kvantiteten og Kvaliteten saaledes kun betegnet som temmelig god, i de andre Amter i Jylland, undtagen Thisted Amt, hvor den ikke nævnes, er den vel baade med Hensyn til Kvantiteten og til Kvaliteten betegnet ligefrem som god eller dog tildels som god, men i Beretningerne fra Viborg og Ringkjøbing Amter bemærkes det udtrykkelig, at Boghveden i

Blomstringstiden tog Skade ved Kulden. I de to fynske Amter er Kvantiteten i Odense Amt betegnet som god og i Svendborg Amt kun som noget bedre end temmelig god, og Kvaliteten er i begge Amter betegnet som god. Af de andre Amter paa Øerne er det kun Kjøbenhavns, Frederiksborg og Præstø Amter, som nævne Boghveden, og i alle disse 3 Amter er Kvantiteten betegnet som god og Kvaliteten ligeledes i de to førstnævnte Amter som god og i Præstø Amt endog som meget god.

Raps dyrkes nu overalt i Danmark i saa ringe Omfang, at Udfaldet af Høsten for denne Sædart ikke kan siges at være af nogen Betydning for Landet i sin Helhed. Den er iaar, ligesom tidligere, kun nævnet i Beretningerne fra 5 af Øernes Amter, nemlig Kjøbenhavns, Sorø, Præstø, Odense og Svendborg samt fra 3 Amter i Jylland, nemlig Aalborg, Randers og Ringkjøbing. I Øernes Amter er saavel Kvantiteten som Kvaliteten betegnet som meget god, undtagen i Kjøbenhavns Amt, hvor den alene kaldes for god. I Jylland er den i Ringkjøbing Amt betegnet som meget god, i Randers som god og tildels noget bedre, og i Aalborg Amt kun omtrent som temmelig god. — I flere af disse Beretninger er det tillige udtrykkelig fremhævet, at Rapsens Dyrkning langtfra at være almindelig i Amtet kun er indskrænket til enkelte Ejendomme i det paagjældende Amt.

Kartoflerne synes i det Hele neppe at have givet en Middelhøst. Kvantiteten er vel i et Amt i Jylland, nemlig Thisted Amt, betegnet som meget god, i 13 af Landets Amter, nemlig 8 paa Øerne og 5 i Jylland ligefrem som god og i 4 Amter, nemlig 1 paa Øerne og 3 i Jylland, tildels som god, — men Kvaliteten er kun i 5 Amter, nemlig Bornholms, Maribo, Hjørring, Thisted og Viborg, betegnet som god, i de øvrige 13 Amter, nemlig 7 paa Øerne og 6 i Jylland, er den kun betegnet som temmelig god. — I Beretningerne fra saagodtsom alle Landets Amter nævnes som Aarsag til det ringe Udbytte af Kartoffelavlen den sædvanlige Sygdom, der paa Grund af det vedholdende Regnvejr i Avgust og September Maaneder synes paa mange Steder iaar endog at have været fremtrædende i temmelig stærk Grad.

Udbyttet af de andre Rodfrugter maa derimod anses for næsten overalt at have været tilfredsstillende. Kvantiteten er saaledes i 10 af Landets Amter, nemlig 4 paa Øerne og 6 i Jylland, betegnet ubetinget som meget god, i 2 Amter paa Øerne og i 2 Amter i Jylland tildels som meget god, i 3 Amter paa Øerne og i 1 Amt i Jylland ligefrem som god. Kvaliteten er ligeledes i 10 af Landets Amter, nemlig 4 paa Øerne og 6 i Jylland, betegnet ubetinget som meget god, i 2 Amter paa Øerne og i 2 Amter i Jylland tildels som meget god og i 3 Amter paa Øerne og i 1 Amt i Jylland ligefrem som god. — I Beretningen fra Aarhus Amt, hvor iøvrigt Udbyttet af Rodfrugterne i det Hele synes at have været meget heldigt, bemærkes det imidlertid, at i den vestligste Del af Amtet vare de i en ikke ubetydelig Grad angrebne af Oldenborrelarver, og fra et andet Sted i dette Amt omtales det, at Rodfrugterne hyppigt vare hule i Midten og derfor af en løs og vandet Beskaffenhed. I Beretningen fra Hjørring Amt bemærkes det, at Rodfrugterne paa flere Steder i dette Amt standsedes i deres Udvikling midt paa Sommeren ved den da herskende stærke Varme og tørre Luft, men iøvrigt er saavel Kvantiteten som Kvaliteten i dette Amt i det Hele betegnet som meget god. — I Beretningen fra Ringkjøbing Amt siges det, at fra Avsumgaards Gods klages der over Jordlopper og Ukrudt, ligesom det omtales, at Gulerødderne der i Egnen have maattet ompløjes. — I flere af Jyllands Amter synes dog Dyrkningen af Rodfrugterne ikke at være almindelig udbredt. I et af Øernes Amter, hvor Rodfrugternes Dyrkning derimod er af større Betydning, nemlig Præstø Amt, fremhæves det udtrykkelig, at Insektangreb iaar have gjort betydelig Skade, og det anføres ved Siden heraf, som foran omtalt, at i Vordingborg og Omegn have Insekterne ogsaa gjort Skade ved at angribe Meloner og Agurker. Udbyttet af Rodfrugterne er i dette Amt i det Hele ogsaa kun betegnet ligefrem som god.

Høhøsten har overalt været fortrinlig, og Udbyttet deraf er i mange af Beretningerne bedømt gunstigere end Afgrøden af Kornsorterne. Ingen af Beretningerne har betegnet Høets Kvan-

titet eller Kvalitet ringere end meget god. I flere af Beretningerne, saasom fra Præstø, Maribo, Holbæk, Hjørring, Aalborg, Thisted, Viborg, Randers, Aarhus, Ringkjøbing og Ribe Amter, fremhæves det særligt, at Høhøsten iaar har været endog overordenlig rig, saa at man paa mange Steder ikke i Mands Minde har havt en saa heldig Høhøst, og Udtalelserne gjælde i Almindelighed i lige Grad om Markhøet og Enghøet. Som Grund til det usædvanlig gode Udfald af denne Høst nævnes i flere af Beretningerne den milde, fugtige Forsommer og et særdeles gunstigt Vejr under Indbjergningen, og det synes kun undtagelsesvis paa enkelte Steder at have været Tilfældet, at Hø-Afgrøden ikke er kommen i Hus i tør og sund Tilstand. — I Beretningen fra Aarhus Amt bemærkes, at det i den til Amtet fra Grevskabet Frijsenborg indsendte Beretning hedder, at Høhøsten overalt har været saa rig, at Udbyttet af de i Sommerens Løb afholdte Græsavktioner, trods Varernes udmærkede Kvalitet, har været circa 30 Procent mindre end sædvanligt. I en Beretning fra en større Gaard i den sydostlige Del af dette Amt anføres det derhos, at Græsset paa Grund af den overordenlige stærke Vækst blev grovere end sædvanlig og gav Køernes Mælk en Afsmag, der voldte Vanskelighed i Mejeriet. I Beretningen fra det nævnte Amt fremhæves det endvidere særlig, at der paa overrislede Enge iaar har været ikke saa lidt mere Græs end i de foregaaende Aar.

Høstudbyttet i Aaret 1878.

For at kunne foretage en Beregning af Høstudbyttets Størrelse og Værdi i 1878 har det statistiske Bureau fulgt samme Fremgangsmaade som for de 3 foregaaende Aar. I Slutningen af November 1878 udsendte Bureauet gjennem Amterne Skemaer til samtlige By- og Sogneraad, hvorpaa disse have angivet Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land af hver enkelt af de vigtigere Sæd- og Plantearter, og de saaledes udfyldte Skemaer ere atter gjennem

Amterne indkomne til Bureauet i Løbet af Foraaret 1879. Med Hensyn til Størrelsen af det Areal, som har været anvendt i hvert af Landets Sogne til de forskjellige Sæd- og Plantearter, har man ligesom i 1877 maattet benytte Opgivelserne fra 1876, da disse ere de sidste, som foreligge, idet der kun hvert 5te Aar foretages en Undersøgelse af dette Forhold. Hvad endelig Udregningen af Værdien angaar, da har man benyttet Kapitelstaksterne for 1878, og hvor disse ikke vare tilstrækkelige søgt at tilvejebringe Priser, der maatte antages at komme de virkelige Værdier saa nær som muligt. Den ved Hjælp af disse 3 Faktorer foretagne Beregning giver som Resultat, at Udbyttet af Høsten i 1878 for hele Landet har været:

Hvede	1,364266	Td.	til en	Værdi af	21,380807 Kr.
Rug	4,317825	—	—	—	45,876845 —
Byg	6,011824	—	—	—	64,998635 —
Havre	8,283431	—	—	—	55,526579 —
Boghvede	248545	—	—	—	2,184683 —
Ærter og anden Bælgsæd	392637	—	—	—	5,726250 —
Blandsæd til Modenhed	1,096187	—	—	—	8,977660 —
Kartofler	2,771834	—	—	—	11,896933 —
Andre Rodfrugter . . .	3,847492	—	—	—	7,130295 —
Raps	8216	—	—	—	230056 —
Agerhø	1,205467	Læs	à 1000 ℔	—	34,541685 —
Enghø	1,289343	—	—	—	27,615785 —

Hvorledes dette Udbytte fordeler sig paa hvert af Landets Amter, vil ses af efterfølgende Tabel:

Oversigt over Udbyttet

Amt.	Hvede.		Rug.		Byg.	
	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.
Kjøbenhavns	48635	760165	242551	2,680189	453197	5,116593
Frederiksborg	27289	426527	228830	2,528575	302990	3,420757
Holbæk	123557	1,931195	279365	3,086984	558537	6,305881
Sorø	144924	2,265179	209409	2,313968	471542	5,323709
Præstø	190042	2,970355	199940	2,209339	484653	5,471728
Bornholms	27310	426855	95337	970530	84547	848852
Maribo	348130	5,498838	139375	1,611423	509155	5,917618
Odense	133874	2,092450	313361	3,327888	495812	5,523343
Svendborg	135936	2,124485	258113	2,741163	458077	5,103182
Øernes Amter . . .	1,179697	18,496049	1,966281	21,470059	3,818510	43,031663
Hjørring	13785	215464	268813	2,655874	228676	2,053514
Thisted	4198	65614	141162	1,439093	137735	1,219561
Aalborg	5814	90869	270096	2,641734	230834	2,115693
Viborg	4122	64373	286789	2,841059	220630	2,135160
Randers	23599	368852	322573	3,280568	323533	3,448867
Aarhus	38096	595440	337168	3,428999	399713	4,260941
Vejle	80345	1,255794	270277	2,897369	367518	3,792785
Ringkjøbing	4005	62596	264642	2,993101	159044	1,623839
Ribe	10605	165756	190024	2,228989	125631	1,316612
Jyllands Amter . .	184569	2,884758	2,351544	24,406786	2,193314	21,966972
Hele Kongeriget . .	1,364266	21,380807	4,317825	45,876845	6,011824	64,998635

af Høsten i Aaret 1878.

Havre.		Boghvede.		Ærter og anden Bælgsæd.		Blandsæd til Modenhed.	
Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.
321806	2,278385	464	4189	41674	618857	26463	224406
378621	2,680634	1443	13030	18720	277991	61424	520875
410789	2,908386	1380	12459	32885	479134	61807	524125
369105	2,613264	902	8146	26119	380293	90007	763254
389780	2,759641	189	1708	56084	817142	80557	683123
160779	927694	330	2978	14757	214862	22407	161330
245461	1,755326	70	633	51409	742739	135589	1,176532
491240	3,296218	9552	86347	30722	447617	200829	1,644786
422424	2,834464	3946	35623	35544	517519	120015	982924
3,190005	22,054012	18276	165113	307914	4,496154	799098	6,681355
542318	3,096634	1260	11340	3494	50661	21626	147042
411704	2,624435	188	1696	23591	342034	42788	308893
520230	3,014784	9668	87012	4099	59447	14753	102125
674574	4,145309	36753	330777	6021	87423	19416	133706
696176	4,768810	12319	111241	8428	122762	37372	303466
783671	5,368146	18687	168743	13324	193997	43845	341112
749201	5,184468	33045	297405	17398	252279	59256	477015
407334	2,949094	27768	262414	2244	32692	38278	315029
308218	2,320887	90581	748942	6124	88801	19755	167917
5,093426	33,472567	230269	2,019570	84723	1,230096	297089	2,296305
8,283431	55,526579	248545	2,184683	392637	5,726250	1,096187	8,977660

Oversigt over Udbyttet af

Amt.	Kartofler.		Andre Rodfrugter.	
	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.
Kjøbenhavns	105814	497326	891516	1,783032
Frederiksborg	286969	1,349901	209935	419870
Holbæk	155995	733169	371294	742588
Sorø	64486	303086	215248	430496
Præstø	48408	227517	167209	334418
Bornholms	78702	328975	58865	117730
Maribo	64634	312051	327687	655374
Odense	157961	732935	296826	593642
Svendborg	108130	501720	179541	359082
Øernes Amter . . .	1,071099	4,986680	2,718121	5,436232
Hjørring	202629	757828	76795	115204
Thisted	224489	832007	50220	75330
Aalborg	334364	1,314250	101309	151963
Viborg	159279	613711	103720	155575
Randers	149735	665123	175393	263090
Aarhus	118304	525268	295602	443403
Vejle	112395	483303	175692	263539
Ringkjøbing	234757	998656	91478	137217
Ribe	164783	720107	59162	88742
Jyllands Amter . . .	1,700735	6,910253	1,129371	1,694063
Hele Kongeriget . . .	2,771834	11,896933	3,847492	7,130295

Høsten i Aaret 1878 (fortsat).

Raps.		Agerhø.		Enghø.		Den samlede Værdi i Kroner.
Udbytte i Tønder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Læs à 1000 ℔.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Læs à 1000 ℔.	Værdi i Kroner.	
502	14056	92505	2,775150	35939	898475	17,650823
"	"	106591	3,197730	37810	945250	15,781140
1310	36680	96247	2,887410	52673	1,316825	20,964836
70	1960	103109	3,093270	32368	809200	18,305825
633	17724	126480	3,794400	46971	1,174275	20,461370
261	7308	36975	1,109250	13895	347375	5,463739
60	1680	118903	3,567090	47446	1,186150	22,425454
2644	74040	114551	3,436530	58522	1,463050	22,718846
1276	35728	86951	2,608530	40125	1,003125	18,847545
6756	189176	882312	26,469360	365749	9,143725	162,619578
80	2240	55480	1,387000	88835	1,776700	12,269501
36	1008	29317	732925	37394	747880	8,390476
300	8400	38450	961250	95300	1,906000	12,453527
"	"	19799	488425	114254	2,285260	13,280778
828	23184	28166	704150	103063	2,061260	16,121373
56	1568	45809	1,145225	85914	1,718280	18,191122
10	280	58914	1,472850	84989	1,699780	18,076867
150	4200	29794	744850	181572	3,631440	13,755128
"	"	17426	435650	132273	2,645460	10,927863
1460	40880	323155	8,072325	923594	18,472060	123,466635
8216	230056	1,205467	34,541685	1,289343	27,615785	286,086213

Ordnes de foran nævnte Planter efter den saaledes beregnede Værdi af Høsten i 1878, faas følgende Række:

Høsten af Byg havde en Værdi af	65,0	Mill. Kr.
— - Havre	55,5	— —
— - Rug	45,9	— —
— - Agerhø	34,5	— —
— - Enghø	27,6	— —
— - Hvede	21,4	— —
— - Kartofler	11,9	— —
— - Blandsæd til Modenhed	9,0	— —
— - Rodfrugter (undt. Kartofler)	7,1	— —
— - Bælgsæd	5,7	— —
— - Boghvede	2,2	— —
— - Raps	0,2	— —

Ialt indbragte Høsten i 1878 et Bruttobeløb af 286 Millioner Kroner, hvoraf 162½ Millioner komme paa Øerne og 123½ Millioner paa Jylland. Sammenholdes dette Resultat af Høsten i 1878 med Udbyttet for Aarene 1876 og 1877, hvad der faar forøget Interesse derved, at Beregningen for alle disse tre Aar er foretaget med Benyttelse af de samme Areal-Opgivelser, nemlig fra Aaret 1876, da faar man, at Høsten i hvert af Aarene 1876, 1877 og 1878 indbragte for hele Landet henholdsvis 293, 273 og 286 Millioner Kroner, hvoraf for Øerne henholdsvis 166, 160 og 162½ Mill. Kr. og for Jylland henholdsvis 127, 113 og 123½ Mill. Kr. Høsten i 1878 har altsaa givet en Indtægt, der for hele Landet var 13 Mill. Kr. større end i 1877, men 7 Mill. Kr. mindre end i 1876, for Øernes Vedkommende 2½ Mill. Kr. større end i 1877, 3½ Mill. Kr. mindre end i 1876, og for Jyllands Vedkommende 10½ Mill. Kr. større end i 1877, 3½ Mill. Kr. mindre end i 1876. Saaledes viser det sig, at Høsten i 1878 har været betydelig bedre end i 1877, navnlig for Jyllands Vedkommende, medens den i Værdi har været ringere end i 1876. Dette Sidste maa dog vel forstaas ikke at være begrundet i, at Størrelsen af Høstudbyttet har været mindre i 1878 end i 1876. Tværtimod, ligesom der i 1877 i det

Hele, undtagen af Bælgsæd, Kartofler, Hø og Raps, blev avlet mere end i 1876, saaledes er der i 1878 af alle Sæd- og Plantearter (undt. Raps) avlet mere end i 1877 og betydeligt mere end i 1876. Den ringere Værdi i 1878 end i 1876 ligger altsaa i de stærkt dalende Priser, idet disse ere faldne først i 1877 og derpaa atter i 1878. I hvilken Grad dette har været Tilfældet, vil lettest ses ved at sammenstille Gjennemsnitspriserne for de tre Aar. — I 1876, 1877 og 1878 var Gjennemsnitsprisen af Kapitelstaksterne for hele Kongeriget pr. Td. for Hvede henholdsvis 19,54, 17,99, og 15,63 Kr., for Rug 14,74, 12,27 og 10,81 Kr., for Byg 13,34, 12,04 og 10,47 Kr., for Havre 9,62, 8,13 og 6,74 Kr., for hvide Ærter 16,32, 15,05 og 14,74, for graa Ærter 16,01, 14,78 og 14,39 og for Boghvede 12,63, 9,92 og 9,03.

Paa de enkelte Amter fordeler Høstudbyttets Værdi sig i 1878 paa følgende Maade:

Høsten i Odense Amt havde en Værdi af 22,7 Mill. Kr.

—	- Maribo	—	—	—	22,4	— —
—	- Holbæk	—	—	—	21,0	— —
—	- Præstø	—	—	—	20,5	— —
—	- Svendborg	—	—	—	18,8	— —
—	- Sorø	—	—	—	18,3	— —
—	- Aarhus	—	—	—	18,2	— —
—	- Vejle	—	—	—	18,1	— —
—	- Kjøbenhavns	—	—	—	17,6	— —
—	- Randers	—	—	—	16,1	— —
—	- Frederiksb.	—	—	—	15,8	— —
—	- Ringkjøbing	—	—	—	13,8	— —
—	- Viborg	—	—	—	13,3	— —
—	- Aalborg	—	—	—	12,4	— —
—	- Hjørring	—	—	—	12,3	— —
—	- Ribe	—	—	—	10,9	— —
—	- Thisted	—	—	—	8,4	— —
—	- Bornholms	—	—	—	5,5	— —

I de enkelte Landsdele, nemlig Jylland og de større Øer, var Værdien af Høstudbyttet følgende:

Paa Jylland kommer et Beløb af	123,5	Mill. Kr.
— Sjælland (undt. Møen og Samsø) . . .	88,9	— —
— Fyen (undt. Langeland og Ærø)	37,1	— —
— Lolland	15,5	— —
— Falster	6,9	— —
— Bornholm	5,5	— —
— Langeland	3,6	— —
— Møen	3,0	— —
— Samsø	1,2	— —
— Ærø	0,8	— —

En Beregning af Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land dyrket Areal og pr. Td. Hartkorn paa Ager og Eng giver for hele Kongeriget et Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Land af 101 Kr. og pr. Td. Hartkorn af 756 Kr., for Øerne af henholdsvis 125 Kr. og 782 Kr., for Jylland af henholdsvis 81 Kr. og 724 Kr.

For de enkelte Amter, ordnede efter Gjennemsnitsudbyttets Størrelse pr. Td. Land dyrket Areal, faas følgende Række:

Kjøbenhavns	Amt	136 Kr.
Maribo	—	132 —
Frederiksborg	—	126 —
Holbæk	—	126 —
Sorø	—	126 —
Odense	—	122 —
Præstø	—	121 —
Svendborg	—	118 —
Bornholms	—	112 —
Aarhus	—	98 —
Vejle	—	98 —
Randers	—	90 —
Thisted	—	88 —
Viborg	—	75 —
Ringkjøbing	—	73 —
Ribe	—	70 —
Hjørring	—	69 —
Aalborg	—	68 —

Pr. Td. Hartkorn paa Ager og Eng (for Bornholms Amt omsat til almindeligt Hartkorn) bliver Rækken derimod følgende:

Frederiksborg	Amt	975 Kr.
Bornholms	—	903 —
Holbæk	—	857 —
Kjøbenhavns	—	827 —
Vejle	—	814 —
Ribe	—	792 —
Sorø	—	781 —
Hjørring	—	763 —
Ringkjøbing	—	753 —
Aarhus	—	752 —
Maribo	—	742 —
Præstø	—	731 —
Odense	—	726 —
Svendborg	—	697 —
Viborg	—	687 —
Aalborg	—	681 —
Randers	—	651 —
Thisted	—	616 —

Forskjellen er altsaa meget betydelig men dog mindre end i 1877, hvor Gjennemsnitsudbyttet amtsvis varierede pr. Td. Land fra 136 til 60 Kr. og pr. Td. Hartkorn fra 1012 til 499 Kroner.

Foretages en lignende Beregning for Landsdelenes Vedkommende, faar man ogsaa to meget forskjelligt ordnede Rækker, nemlig:

	Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Land.		Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Hartkorn.
Langeland	140 Kr.	Bornholm	903 Kr.
Falster	136 —	Sjælland	826 —
Sjælland	127 —	Langeland	812 —
Møen	124 —	Falster	766 —
Lolland	121 —	Møen	749 —
Fyen	118 —	Lolland	732 —
Ærø	115 —	Samsø	729 —
Bornholm	112 —	Jylland	724 —
Samsø	110 —	Fyen	708 —
Jylland	81 —	Ærø	568 —

Hvad de 4 Hovedkornsorter, Hvede, Rug, Byg og Havre, angaar, da vil efterstaaende Tabel vise, hvormeget der i 1878 af disse Kornsorter i Gjennemsnit er blevet høstet pr. Td. Land i hvert enkelt Amt:

Gjennemsnitsudbytte i Fold pr. Td. Land:

Amt.	Hvede. Tønder.	Rug. Tønder.	Byg. Tønder.	Havre. Tønder.
Kjøbenhavns	12,4	12,6	12,8	14,0
Frederiksborg	11,8	11,3	12,2	13,6
Holbæk	12,6	12,3	12,0	13,7
Sorø	12,6	12,4	11,9	13,7
Præstø	12,3	11,4	11,1	13,2
Bornholms	11,0	11,3	10,8	12,6
Maribo	12,6	12,0	11,0	14,3
Odense	12,0	11,2	11,6	13,6
Svendborg	11,9	11,4	11,5	13,7
Øernes Amter	12,3	11,7	11,7	13,6
Hjørring	9,1	8,0	9,2	10,1
Thisted	10,4	10,0	10,6	12,8
Aalborg	10,3	8,1	8,6	9,4
Viborg	8,6	7,7	8,7	10,8
Randers	10,9	9,3	10,1	12,5
Aarhus	11,7	9,2	10,2	12,7
Vejle	12,3	8,4	10,7	12,6
Ringkjøbing	9,5	6,7	8,1	9,5
Ribe	9,0	6,2	7,2	9,2
Jyllands Amter	11,2	8,0	9,4	11,1
Hele Kongeriget	12,2	9,4	10,8	12,0

Af det med disse Hovedkornsorter besaaede Areal indvandtes i Gjennemsnit pr. Td. Land for hele Landet 103 Kr., paa Øerne 128 Kr., i Jylland 83 Kr. Højst stod Maribo Amt med et Gjennemsnitsudbytte af 144 Kr. pr. Td. Land, lavest Aalborg Amt med 68 Kr. pr. Td. Land.

Ordnes Amterne efter Størrelsen af Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land af de med de 4 Hovedkornsorter besaaede Arealer, faas følgende Række:

Maribo	Amt	144 Kr.
Kjøbenhavns	—	133 —
Sorø	—	132 —
Holbæk	—	130 —
Præstø	—	128 —
Svendborg	—	122 —
Frederiksborg	—	121 —
Odense	—	120 —
Bornholms	—	101 —
Vejle	—	99 —
Aarhus	—	97 —
Randers	—	95 —
Thisted	—	90 —
Ringkjøbing	—	75 —
Viborg	—	73 —
Ribe	—	73 —
Hjørring	—	70 —
Aalborg	—	68 —

For de enkelte Landsdele giver Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land af de 4 Hovedkornsorter følgende Resultat:

Paa	Falster	indvandtes	pr. Td. Land . . .	152 Kr.
—	Langeland	—	— . . .	148 —
—	Lolland	—	— . . .	141 —
—	Møen	—	— . . .	131 —
—	Sjælland	—	— . . .	129 —
—	Fyen	—	— . . .	119 —
—	Ærø	—	— . . .	114 —
—	Samsø	—	— . . .	103 —
—	Bornholm	—	— . . .	101 —
i	Jylland	—	— . . .	83 —

Det Kongelige Danske Statistiske Bureau i Juli 1879.

Marius Gad.